

Research Paper

The Evolution of European Anti-Americanism in the Post-September 11 Era

Asghar Keivan Hosseiny*

Associate Professor, Faculty of Law and Political Science, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran

Received: 4 April 2021, Accepted: 14 June 2021
© University of Tehran

Abstract

Typically, any reflection on transatlantic relations of the United States and European states provides clear indications of the "cooperation-competition" pattern. A very significant aspect of these ties can be characterized as 'cooperation', but the sole emphasis on this attribute may lead to an incomplete and one-sided analysis of the interstate relations on both side of the Atlantic Ocean. Consequently, it is necessary to look beyond the cooperative type of relations, and consider the factors which might have given rise to conflict and tension, particularly from the perspective of the European side. A major objective of this article is to delineate the evolution, definition and the measurement of the concept of anti-Americanism in Europe. Anti-Americanism has been defined as "operationalizing a set of negative attitudes toward the behavioral dimensions and identity, cultural, and value indicators of [a given] state and American society". It is seen as a psychological attitude which has been formed, and evolved in a historical process. In order to transform this abstract concept into more observable and measurable concepts, the researchers have introduced a few variables and indicators of various dimensions of anti-Americanism.

Europe has been at the center of 'pro-U.S.' or 'anti-U.S.' currents typically on matters related to its foreign policy, economic and military power in different political contexts. It is argued that the more powerful and less dependent European states (i.e., France, Germany, and the United Kingdom) have been generally at the center of the opposition to the U.S., while the weaker states (e.g., Poland and Hungary) have been among its newer European partners and stauncher supporters. The history of anti-Americanism dates back to the formation of the American Republic and has had its ups and downs in the context of transatlantic relations. The post-WWII European anti-Americanism, particularly after the Cold War has been influenced by various factors at tactical and strategic levels, which include the pattern of behavior and thought dominating the US foreign decision-

* Corresponding Author Email: keivanhosseiny@atu.ac.ir

making structure, international security environment, European identity demands, the pattern of power distribution in the international system, and the scope of the protectionist current of European integration process. Contrary to anti-American sentiment in European public opinion, the dominance of the ideological consideration of the East-West divide in the Cold War period had caused the official anti-Americanism to be mainly based on the U.S. foreign policy, and revolve around soft criticism and opposition or politically-based resistance to Washington's foreign policy behavior, influence and role in Europe and elsewhere. The situation underwent a profound transformation in the post-Cold War era which provided a new opportunity for the European Union to revive its identity demands in order to play an influential and independent role in the international system. This in turn became the most important basis for fostering stronger sentiments of anti-Americanism, particularly as it had been linked to challenging the non-European (American) identity and culture.

The author is trying to answer the primary research question, which asks: How and to what extent did European anti-Americanism changed during the time period starting in the aftermath of the events of 11 September 2001 to the end of the presidency of Donald Trump? In the hypothesis, it is asserted that "European anti-Americanism has a long history dating back to the formation of the Republic of America, and has been influenced by a score of factors over the years including the nature of international security environment, the dominant orientation in the U.S. foreign policy decision-making, European international identity, and European protectionism in the post-September 11 period." It is argued that European anti-Americanism influenced by the European protectionist current has been subjected to four notable changes: Liberal European anti-Americanism (anti-Unilateralism), Modified European anti-Americanism (as influenced by Multilateralism in Transatlantic Relations), anti-Americanism resulting from European skepticism, and European anti-Trumpism.

The main finding of the present study is that European anti-Americanism in the post-September era, particularly during the Trump administration, was accompanied by a new challenge called the "geopolitical necessity of rebuilding European emotions." In this regard, the United States should accept the fact that rebuilding transatlantic relations requires more than just the existence of a "shared understanding" between the two sides of the Atlantic. It needs to concentrate on the efforts to design and implement more effective confidence-building measures to deal with European assertiveness.

Keywords: Transatlantic Relations, Anti-Americanism, Post-September 11, European Skepticism, European International Identity Demand

Declaration of conflicting interests

The author declared no potential conflicts of interest with respect to the research, authorship, and/or publication of this article.

Funding

The author received no financial support for the research, authorship, and/or publication of this article.

References

- Ameli, Saied Reza. (2007) "Intercultural Approach to Americanism and Anti-Americanism: British Muslim Impressions of America before and after 11 September," *Comparative American Studies, an International Journal* 5, 1: 37-61, <DOI:https://doi.org/10.1179/147757007X204105>.
- Berman, Russell A. (2008) *Anti-Americanism in Europe, A Cultural Problem*. Stanford, CA: Hoover Institution Press.
- Beyer, Heiko; and Ulf Liebe. (2014) "Anti-Americanism in Europe: Theoretical Mechanisms and Empirical Evidence," *European Sociological Review* 30, 1: 90-106, <DOI:10.1093/esr/jct024>.
- . (2017) "Has Anti-Americanism Become a 'Progressive Prejudice' in Germany? Attitudes of the German Public toward America and Americans," *The Sociological Quarterly* 58, 2: 202-228, <DOI: 10.1080/00380253.2017.1296755>.
- Berggren, Jason D.; and Rae C. Turner. (2007) "George W. Bush, Religion and European Anti-Americanism," in Brendon O'Connor, ed. *Anti-Americanism: History, Causes and Themes*. Oxford: Green Wood World.
- Biden, Joseph R. (2010) "Unholy Symbiosis: Isolationism and Anti-Americanism," *The Washington Quarterly* 23, 4: 5-14, <DOI: https://dx.doi.org/10.162/016366000561222>.
- Brands, Hal. (2018) *American Grand Strategy in the Age of Trump*. Washington, DC: Brookings.
- Cavanagh Hodge, Carl. (2009) "Old Wine and Old Bottles: Anti-Americanism in Britain, France and Germany," *Journal of Transatlantic Studies* 7, 2: 148-162, <DOI: https://doi.org/10.1080/14794010902868314>.
- Ceaser, James W. (2003) "A Genealogy of Anti-Americanism," *Public Interest* 152: 3-18, <DOI: https://doi.org/10.1515/9781400827299.225>.
- Clarke, Michael; and Anthony Ricketts. (2017) "US Grand Strategy and National Security," *Australian Journal of International Affairs* 71: 479-498, <DOI: 10.1080/10357718.2017.1342760>.
- Dueck, Colin. (2015) *The Obama Doctrine: American Grand Strategy Today*. Oxford: Oxford University Press.
- Filc, Dani. (2021) "Is Resistance always Counter-Hegemonic?" *Journal of Political Ideologies* 26, 1: 23-38, <DOI: https://doi.org/10.1080/13569317.2020.1825281>.
- Friedman, Max Paul. (2008) "Anti-Americanism and U.S. Foreign Relations," *Diplomatic History* 32, 1: 497-514, <DOI: https://doi.org/10.1111/j.1467-7709.2008.00708.x>.
- Gudkov, Lev. (2017) "Structure and Functions of Russian Anti-Americanism: Mobilization Phase, 2012–2015," *Sociological Research* 56: 235-286, <DOI: 10.1080/10611428.2018.1493291>.
- Haman, Michael; and Milan Školník. (2021) "Trump and the Image of the United States in Latin America," *The Central European Journal of*

- International and Security Studies* 15, 1: 58-85, <DOI: <https://doi.org/10.51870/CEJISS.A150103>>.
- Ikenberry, John. (2002) "America's Imperial Ambition," *Foreign Affairs* 81, 5. Available at: <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2002-09-01/americas-imperial-ambition> (Accessed 10 May 2021).
- Jacquelyn, David, K.; and Michael J. Sweeney. (1999) *Strategic Paradigms 2025: U.S. Security Planning for a New Era*. Sterling, VA: Potomac Books.
- Kagan, Robert. (2002) "Power and Weakness, Why the United States and Europe See the World Differently," *Policy Review* 113: 3-28. Available at: http://cpbucket.fiu.edu/1151-fiu01-geb-6368-secrx8_emba_1151-11774%2Fpower-and_weakness.pdf (Accessed 2 March 2021).
- Katzenstein, Peter. J.; and Robert O. Keohane. (2007) "Varieties of Anti-Americanism: A Framework for Analysis," in Peter Katzenstein and Robert Keohane, eds. *Anti-Americanisms in World Politics*. Ithaca: Cornell University Press, 9-38.
- Keivan Hosseini, Asghar. (2010) "Anti-Americanism Theory: From a Journalistic Attitude to a Scientific Perspective," *Research Letter of Political Science* 5, 3: 156-127. Available at: http://www.ipsajournal.ir/article_124.html (Accessed 2 March 2021). [in Persian]
- Keivan Hosseini, Asghar; and Fatemeh Daneshvar Mohammadzadegan. (2018) *European Confrontation with the United States, from the Birth of the United States to the Aftermath of 9/11*. Tehran: Allameh Tabatabai University (Accessed 2 March 2021). [in Persian]
- Keivan Hosseini, Asghar; and Saeed Houshang Imanpour. (2018, Winter) "Examination of Democratic Deficit versus European Integration- A Case Study of Brexit," *Strategic Research of Politics* 6, 23: 285-301, <DOI: 10.22054/QPSS.2018.18338.1516>. [in Persian]
- Khan, Hani. (2020) "What is Strategic Communication?" *simpplr.com*. Available at: <https://www.simpplr.com/blog/2020/what-is-strategic-communication> (Accessed 3 June 2021).
- Khezri, Roya. (2009) "European Policy Towards the Role of the United States in the Framework of Transatlantic Relations: Liberal or Imperialist Hegemony," *Journal of Foreign Policy* 23, 2: 474-449. Available at: http://fp.ipsijournals.ir/article_9537_4a43fe3119ce4369e3feb12da5c38f51.pdf (Accessed 2 March 2021). [in Persian]
- Kiani, Davood. (2008) "The Role Identity of the European Union in the International System," *SRI Research Report 16*. Tehran: Strategic Research Institute (SRI). [in Persian]
- Kissinger, Henry. (2002) *Does America Need a Foreign Policy? Toward a Diplomacy for the 21st Century*, trans. Abolghasem Rahouchamani. Tehran: Abrar Moaser. [in Persian]
- Kitchen, Nicholas. (2020) "Why American Grand Strategy Has Changed: International Constraint, Generational Shift, and the Return of Realism," *Global Affairs* 6, 1: 87-104, <DOI: 10.1080/23340460.2020.1734957>.
- . (2016) "Ending 'Permanent War': Security and Economy under Obama," in Michelle Bentley and Jack Holland, eds. *The Obama*

Doctrine: A Legacy of Continuity in US Foreign Policy. London: Routledge, 9-25.

- Klautke, Egbert. (2011) "Anti-Americanism in Twentieth-Century Europe," *The Historical Journal* 54, 4: 1125-1139. Available at: <http://www.jstor.org/stable/41349635> (Accessed 5 March 2021).
- Krastev, Ivan; and Mark Leonard. (2020) "The Crisis of American Power: How Europeans See Biden's America," European Council on Foreign Relations (*ecfr.eu*). Available at: <https://ecfr.eu/publication/the-crisis-of-american-power-how-europeans-see-bidens-america> (Accessed 3 June 2021).
- Lawson, Colin W.; and John Hudson. (2015) "Who is Anti-American in the European Union?" *Sage Open* 5, 2, <DOI: <https://doi.org/10.1177/2158244015584163>>.
- Layne, Christopher. (2005) "Transatlantic Relation," *Cato Handbook on Policy*, 6th ed. Available at: <https://www.cato.org/sites/cato.org/files/serials/files/cato-handbook-policymakers/2005/9/hb109-53.pdf> (Accessed 3 June 2021).
- Markovits, Andrei S. (2006) "An Inseparable Tandem of European Identity? Anti-Americanism and Anti-Semitism in the Short and Long Run," *Journal of Israeli History Politics, Society, Culture* 25, 1: 85-105, <DOI: <https://doi.org/10.1080/13531040500502882>>.
- McNamara, Sally. (2011) *How President Obama's EU Policy Undercuts US Interests*. Washington, DC: Heritage Foundation.
- Meunier, Sophie. (2012) "The Dog that did not Bark: Anti-Americanism and the 2008 Financial Crisis in Europe," *Review of International Political Economy* 20, 1: 1-25. Available at: <http://aei.pitt.edu/53114/1/MEUNIER.pdf> (Accessed 3 June 2021).
- Molai, Abdollah. (2012) *Phenomenology of the International Identity of the European Union*. Tehran: Foreign Ministry Research and International Training Center. [in Persian]
- Obama, Barak. (2006) *The Audacity of Hope*. New York: Three Rivers Press.
- O'Connor, Brendon. (2012) "Anti-Americanism," in George Ritzer, ed. *Encyclopedia of Globalization*. Chichester, UK: Wiley-Blackwell, 66-68.
- Onat, Erdal. (2005) *Transition and Cooperation in Transatlantic Relations with Regard to Iraq*. Ankara: University of Ankara Press.
- Ruzza, Carlo; and Emanuela Bozzini. (2005) "Anti-Americanism and the European Peace Movement: the Iraq War," in Sergio Fabbrini, ed. *The United States Contested: American Unilateralism and European Discontent*. London: Routledge, <DOI: 10.4324/9780203965085>.
- Schadlow, Nadia. (2010, September-October) "The End of American Illusion: Trump and the World as It Is," *Foreign Affairs* 99, 5: 35-45. Available at: <https://www.foreignaffairs.com/articles/americas/2020-08-11/end-american-illusion> (Accessed 3 June 2021).
- Shapiro, Jeremy; and Daniel Byman. (2006) "Bridging the Transatlantic Counterterrorism Gap," *The Washington Quarterly* 29, 4: 33-50, <DOI: 10.1162/wash.2006.29.4.33>.

- Spiro, Herbert J. (1988) "Anti-Americanism in Western Europe," *Annals of the American Academy of Political and Social Science* 497: 120-132. Available at: <http://www.jstor.org/stable/1045765> (Accessed 28 June 2021).
- Todd, Emmanuel. (2004) *After the Empire. The Breakdown of the American Order*, trans. Mohammad Saeed Taheri Mousavi. Tehran: Noor Institute of Thought Studies. [in Persian]
- Türkmen, Füsün. (2010) "Anti-Americanism as a Default Ideology of Opposition: Turkey as a Case Study," *Turkish Studies* 11, 3: 329-345, <DOI: <https://doi.org/10.1080/14683849.2010.506738>>.
- Usherwood, Simon; and Nick Startin. (2013, January) "Euro-scepticism as a Persistent Phenomenon," *Journal of Common Market Studies* 51, 1: 1-16, <DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1468-5965.2012.02297.x>>.
- Wallerstein, Emmanuel. (2005) "Bush War on Terrorism, trans. Marzban Mahdavi," in Mahmoud Yazdan' fam. *America after 9/11, Domestic and Foreign Policy*. Tehran: Research Institute for Strategic Studies. [in Persian]
- Walt, Stephen. (2001-02, Winter) "Beyond Bin Laden, Reshaping U.S. Foreign Policy," *International Security* 26, 3: 56-73. Available at: <http://www.jstor.org/stable/3092089> (Accessed 3 June 2021).
- Wike, Richard. (2020) "The New Anti-Americanism, How Worries About U.S. Dominance Gave Way to Worries About U.S. Decline," *foreignaffairs.com*. Available at: <https://www.foreignaffairs.com/articles/2020-01-08/new-anti-americanism> (Accessed 3 June 2021).

This article is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC-BY) license.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

تحول امریکاستیزی در اروپای پساستامبر

اصغر کیوان حسینی *

دانشیار، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه علامه طباطبائی

چکیده

روابط فرآتلانتیک، همواره تداعی‌بخش همکاری میان اروپا و آمریکا به‌ویژه در حوزه اشتراک در منافع امنیتی و سیاسی بوده است. از سوی دیگر، نشانه‌های آشکاری از زمینه‌ها و عوامل اختلاف‌آفرین و تنش‌زا در چارچوب روابط یادشده (به‌ویژه از زاویه طرف اروپایی) نیز وجود دارد، که تمرکز بر آن، جهت‌گیری تحلیلی این نوشتار را شکل می‌دهد. در واقع، وجه تأکید این مقاله بر مفهوم «امریکاستیزی» و پی‌جویی شاخص‌ها و روند تحولی آن در منطقه اروپاست؛ جهت‌گیری که پیشینه آن به مقطع پیدایش جمهوری آمریکا بازمی‌گردد. این نوشتار برای پاسخ‌گویی به این پرسش اصلی سازماندهی شده است که: جریان امریکاستیزی اروپایی در فضای پساستامبر ۲۰۰۱ تا پایان دوره ترامپ با چه تحولاتی مواجه شد؟ با هدف تبیین روند تاریخی و فرایندهای تحول در امریکاستیزی در اروپا، و واکاوی الگوی تاثیرگذاری متغیرهای دخیل با بهره‌گیری از روش تحلیل مفهومی بر اساس تعاریف، متغیرها و شاخص‌های مهم ارائه شده برای سنجش ابعاد مختلف مفهوم امریکاستیزی در مطالعات پیشین، فرضیه زیر آزمون می‌شود که بیان می‌کند، امریکاستیزی اروپایی در فضای پساستامبر و تحت تأثیر ویژگی‌های امنیت بین‌الملل، جهت‌گیری مسلط بر نظام تصمیم‌گیری خارجی آمریکا، هویت بین‌الملل اروپایی و روند حمایت‌گرایی (داخلی) اروپا، با چهار تحول مواجه شد: امریکاستیزی اروپایی لیبرال (ضدیکجانبه‌گرایی)، امریکاستیزی اروپایی تعدیل‌شده (متأثر از چندجانبه‌گرایی در روابط فرآتلانتیک)، امریکاستیزی جدا از شک‌گرایی اروپایی، و امریکاستیزی اروپایی ضدترامپسزم. مهم‌ترین دستاورد این پژوهش مشخص می‌کند که امریکاستیزی اروپایی در فضای پساستامبر و به‌ویژه در دوره ترامپ، با چالش جدیدی به نام «ضرورت بازسازی ژئوپلیتیک احساسات اروپایی» همراه شده است؛ و بر این پایه، اروپا به بازسازی روابط فرآتلانتیک، بر مبنای طراحی و کاربست تدابیر اعتمادآفرین نافذتری تأکید دارد.

واژگان کلیدی: روابط فرآتلانتیک، امریکاستیزی، پسایازدهم سپتامبر، شک‌گرایی اروپایی، هویت بین‌المللی اروپا

* نویسنده مسئول، رایانامه: keivanhosseiny@atu.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۵ فروردین ۱۴۰۰، تاریخ تصویب: ۲۴ خرداد ۱۴۰۰

۱. مقدمه

هر نوع تأمل درباره روابط فرآتلانتیک، نشانه‌های آشکاری از الگوی «همکاری- رقابت» را پیش می‌کشد. هرچند وجه همکاری به وجود دامنه‌ای از ارزش‌های مشترک چون مردم‌سالاری (دموکراسی)، اقتصاد بازار، تجارت آزاد، آزادی ارتباطات، حقوق بشر، ضدیت با تروریسم، در دو سوی آتلانتیک اشاره دارد، اما پافشاری افراطی بر این بعد، می‌تواند به نوعی یکسویه‌نگری نسبت به روابط فرآتلانتیک منجر شود. بر این پایه، در چارچوب روابط مزبور، توجه به زمینه‌ها و عوامل اختلاف‌آفرین و تنش‌زا ضروری می‌نماید؛ وضعیتی که مجموعه‌ای از متغیرهای تاکتیکی و راهبردی به‌ویژه از ابعاد «نقش و موقعیت جهانی»، «تفاوت در میزان قدرت» و «هویت‌طلبی» را دربرمی‌گیرد. در این زمینه، منطق پژوهشی ناظر بر این نوشتار، واکاوی روابط فرآتلانتیک از منظر دیدگاه‌های منفی و منتقدانه از سوی اروپایی‌ها را مدنظر قرار داده است؛ آنچه در قالب مفهومی «امریکاستیزی اروپایی»^۱ ارائه خواهد شد. بر این اساس، هرچند برای بسیاری از جوامع، احزاب و دولت‌های اروپایی، امریکا نماد ارزش‌های بنیادین نظام سرمایه‌داری و بازار آزاد بشمار می‌آید، و جریان حمایت از شاخص‌های متنوع قدرت این دولت (به‌ویژه سبک زندگی امریکایی)، از نافذیت و گستردگی خاصی در میان طیف‌های مزبور برخوردار است، اما این نوع جریان عمیق طرفداری از ایالات متحده، سبب نشده که طیف گسترده‌ای از تحلیل‌گران روابط فرآتلانتیک، از بعد ضدیت و بدبینی به موضوع توجه نکنند و ردپای بی‌اعتمادی حداقل نسبت به الگوی رفتاری این دولت را در قالب مفهومی امریکاستیزی واکاوی نکنند؛ شرایطی که در آلمان و به‌ویژه فرانسه از نشانه‌های بارزتری برخوردار است.

بر این پایه، نوشتار حاضر نیز به ضرورت بهره‌گیری از منابعی که به‌طور مشخص و مستقیم به جریان امریکاستیزی در اروپا پرداخته‌اند، تأکید دارد. به‌گمان نویسندگان مزبور، فرهنگ سیاسی این منطقه همواره منبعی از کلیشه‌ها و کاریکاتورهایی در مورد امریکا بوده است، که در عین حال با نوعی خصومت و دشمنی با آن نیز همراه شده است؛ جریانی فرهنگی که ریشه‌اش به پیش از بروز نگرانی‌های حزبی در این زمینه بازمی‌گردد. در عین حال، گرایش یادشده از عناصر تاریخی، ایدئولوژیک و هویتی (اروپایی) نیز برخوردار است، خطوط فاصل میان تمدن‌های اروپایی و امریکایی را برجسته می‌کند؛ و نیز در مواردی از رویکرد پافشاری بر مضامین اخلاقی و ارزشی معطوف به جامعه بین‌المللی (مانند حمایت از نقش سازمان ملل و چندجانبه‌گرایی) تأثیر می‌پذیرد. در این میان، جریان‌های درون اروپایی که بستر اندیشگی و تمهیدات ذهنی، عملی و فرهنگی همگرایی اروپا را با دید تردید و ناکارآمدی می‌نگرند، نیز در

چارچوب ارزیابی‌های مربوط تأثیرگذارند. بر این پایه، مقاله حاضر در پی واکاوی روند تکوینی ابعاد نظری، تاریخی و رفتاری جریان امریکاستیزی اروپایی است. افزون بر این، چگونگی نقش‌آفرینی متغیرهای «امنیت اروپایی»، «هویت بین‌المللی اروپایی»، «حمایت از اروپای بزرگ» و موج شک‌گرایی^۱ در جهت شکل‌گیری و تقویت جریان مزبور نیز مورد تأکید است.

از بعد پیشینه پژوهش، می‌توان ادبیات مربوطه را در دو دسته طبقه‌بندی کرد: نخست آن بخش از منابعی که تنها به ابعاد نظری «امریکاستیزی» توجه دارند. از این زاویه، مقاله «نظریه ضد امریکاستیزی»؛ روند تحول از ژورنالیسم تا نظریه علمی (کیوان حسینی، ۱۳۸۹)، شاید نخستین منبع تألیفی باشد که سیر تحول رویکرد مفهومی یادشده را بررسی می‌کند. در مقابل، مقالات و کتاب‌های زیادی در این زمینه به قلم پژوهشگران امریکایی و اروپایی منتشر شده است (O'Connor, 2012, 2007; Katzenstein & Keohane, 2007). در مورد منابع داخلی معطوف به «امریکاستیزی اروپایی»، در تقابل‌گرایی اروپا با امریکا (کیوان حسینی و دانشور محمدزادگان، ۱۳۹۷)، اشاراتی به این بحث شده است، اما در منابع خارجی، موارد متعددی را می‌توان برشمرد، از جمله می‌توان به امریکاستیزی اروپایی (Berman, 2008) اشاره کرد. برخی منابع نیز در چارچوب نوعی رویکرد مقایسه‌ای به طور مثال بین اروپا با جهان اسلام (Blaydes & Linzer, 2012)، به این موضوع پرداخته‌اند. با هدف تبیین روند تاریخی و فرایندهای تحول در امریکاستیزی در اروپا، و واکاوی الگوی تأثیرگذاری متغیرهای دخیل از روش تحلیل مفهومی بر اساس تعاریف، متغیرها و شاخص‌های مهم ارائه شده برای سنجش ابعاد مختلف مفهوم امریکاستیزی در مطالعات جدید و معتبر انجام شده از سوی نظریه‌پردازان و کارشناسان، و بررسی دقیق نوشته‌های افرادی مانند اوباما و بایدن برای شناسایی و درک بهتر دیدگاه‌های سیاستمداران امریکایی در مورد امریکاستیزی در روابط فرآتلانتیک بهره گرفته می‌شود.

۲. چارچوب مفهومی: امریکاستیزی

«امریکاستیزی» (که در برابر حمایت یا دفاع از این دولت^۲ قرار می‌گیرد)، به نوعی کنش ضد هژمون اشاره دارد (Filc, 2021: 25). به عبارت دیگر، مقوله مزبور بر مبنای جهت‌گیری در برابر «آرزو و آرمان‌های هژمونیک»^۳ ایالات متحده به عنوان قدرتی جهانی یا عملیاتی کردن^۴ مجموعه دیدگاه‌های منفی در مورد آن، معنا یافته است. در این مورد، امریکاستیزی

1. Skepticism
2. Pro-Americanism
3. Hegemonic aspirations
4. Operationalization

«گرایشی روان‌شناسان^۱» در نظر گرفته شده که به‌طور کلی «نگرش‌های منفی نسبت به دولت امریکا و جامعه امریکایی را شامل می‌شود» (Katzstein & Keohane, 2007 as cited in Haman & Školník, 2021: 60). از سوی دیگر، این مقوله با پیچیدگی‌هایی همراه شده است: از بعد تعریف، با تصویری «مناقشه‌انگیز»^۲ مواجه می‌شویم که شالوده‌ای از عمل‌گرایی و معناتلبی را معرفی می‌کند. در واقع، برخلاف تعاریف ساده‌انگارانه و در عین حال جاذب^۳، این مقوله با گستره متنوعی از مفاهیم کنشی، اجتماعی، هنجاری - ارزشی، شناختی و روان‌شناسانه ملازم شده است که واکاوی آن را پیچیده‌تر می‌نماید. برخی بر پایه نوعی «معادله ذهنی - عینیت پایه»، مدعی‌اند که پدیده انکارناپذیر امریکاستیزی تعریف‌نشده‌ای است، و تنها در مرحله وقوع (عینی شدن) شناسایی‌شدنی است (آن را نمی‌شناسیم، اما وقتی دیده شود، شناخته می‌شود)^۴ (O'Connor, 2012: 36-38). برخی امریکاستیزی را مترادف با افکار تخیلی، کلی‌گرا، کلیشه‌ای و توهم‌آلود دانسته‌اند؛ «ایدئولوژی و سواس‌آلودی» که سرشار از خصومت، رنج و عقده بوده است، و معرف نوعی «تداعی معانی چندگانه» نسبت به امریکا به‌عنوان «نماد سرمایه‌داری دموکراتیک» و «جاذبه جهانی الگوی امریکایی» هستند (Berman, 2008: 40, 42, 63). در نهایت، به آنانی اشاره می‌شود که امریکاستیزی را به‌مثابه «پدیده‌ای اجتماعی» تلقی می‌کنند که شدت و ضعف آن متأثر از آثار منفی سرمایه‌داری، جهانی شدن و مدرنیته است. بر این پایه، شالوده‌گرایش مزبور با نوعی «ناهمخوانی شناختی»^۵ همراه شده است (Beyer & Liebe, 2014: 2).

برخی دیگر به دو وجه رفتارشناسانه / هستی‌شناسانه توجه داشته و مدعی‌اند که از بعد عملی (رفتارشناسی) امریکاستیزی پاسخ به الگوی رفتاری این دولت^۶ با دیگر کشورها و به ویژه موقعیت هژمونیک آن در عرصه‌های اقتصاد و سیاست جهانی است؛ برداشتی عمل‌گرایانه که هرچند نشانه‌های آن در ادبیات مربوطه در دوره جنگ سرد بسیار رایج است، کماکان مورد توجه برخی اندیشمندان اروپایی نیز قرار دارد. در این باره، می‌توان به «پیتر اسلوتردیک» فیلسوف آلمانی اشاره داشت که واقعه سپتامبر را محصول رفتارهای ماجراجویانه و خشونت طلبانه ایالات متحده در سده گذشته می‌داند (Berman, 2008: 52-57). وجه هستی‌شناسانه

1. Psychological tendency

2. Contested

۳. مانند این تعریف که: مخالفت و رویارویی با هر سیاستی که مورد تأیید و حمایت امریکا باشد. این نوع برداشت به دلیل فاصله‌گذاری نظری میان «ضدیت مبتنی بر پیامدهای عملکرد امریکا» با «ضدیت با هر سیاست که صرفاً امریکایی است»، از جاذبیت زیادی نیز برخوردار است.

4. We Know it When We See it.

5. Cognitive dissonance

6. America- does

بر «شیوه زندگی امریکایی^۱» (با تأکید بر «استثناگرایی امریکایی»^۲) تأکید دارد؛ و در عین حال، در مقاطع زمانی مختلف، از شاخص‌های متنوعی نیز برخوردار شده است؛ که ضدیت با ارزش‌های امریکایی مندرج در قانون اساسی این کشور (Spiro, 1988: 125)، مقابله با واقعیات درهم‌تنیده جامعه امریکایی (نظام سیاسی امریکایی، سرمایه‌داری امریکایی، روشنفکران امریکایی، فرهنگ‌های مخالف امریکا و مردم امریکا) (Ameli, 2007: 38) و تضاد با مساعی این دولت در جهت ترویج ارزش‌های امریکایی در بستر جهانی شدن را دربرمی‌گیرد (Türkmen, 2010: 335) نکته‌نهایی به مقوله «نمادهای امریکایی»^۳ مربوط است که در چارچوب مبحث «ارتباطات راهبردی»^۴ نیز می‌گنجد، زیرا به‌نوعی کنش و برنامه‌ریزی ارتباطاتی ارجاع می‌دهد که هدف اصلی آن «مدیریت محیط اطلاعاتی و شکل‌دهی به نگرش و رفتار مخاطب» (Khan, 2020: 2) است؛ به‌گونه‌ای که تداعی‌کننده جلوه‌ای از نظام ارزشی یا الگوی رفتاری ایالات متحده باشد. در پایان به چند نکته اشاره می‌شود:

نخست این‌که میان نگرش‌های منفی به دولت امریکا و مردم این کشور، باید تمایز قائل شد؛ در این میان، دیدگاه‌های بدبینانه و تنفرآمیز بیشتر متوجه دولت است (Katzenstein & Keohane, 2007: 15)؛ دوم، دو مقوله امریکاستیزی و انتقادگرایی از سیاست‌های آن، با وجود برخی همپوشانی‌ها، تفاوت‌های آشکاری با هم دارند که ابهام‌زدایی از این نوع مرزبندی مفهومی در دستور کار بسیاری از پژوهش‌های تجربی قرار دارد (Beyer & Liebe, 2014: 3)؛ سوم، در سال‌های اخیر، پژوهشگران برای مطالعه امریکاستیزی از الگوی «تحلیل چندوجهی»^۵ استفاده کرده‌اند، که به‌نوعی «مناظره روش‌شناسانه»^۶ درباره این موضوع منجر شده است. در این زمینه، برخی از ضرورت همراهی و تلازم معنایی با مبحث «نظریه اعتماد بین‌المللی»^۷ سخن گفته‌اند، زیرا به‌گمان این افراد میان دو مفهوم عقیده و اعتماد رابطه تنگاتنگی وجود دارد (Haman & Školník, 2021: 60)؛ چهارم، جریان مزبور و شدت و ضعف آن، بیش از هر چیز از ساختار تاریخی، اقتصادی، فرهنگی - اجتماعی و موقعیت جغرافیایی هر کشور یا منطقه تأثیر گرفته است؛ چنان‌که در این مورد در جهان اسلام و عرب، اروپا و روسیه (نسل پوتین) با تفاوت‌های قابل تأملی مواجه می‌شویم (Gudkov, 2017: 256). نکته‌نهایی به انواع گروه‌ها یا طبقه‌بندی جریان‌های امریکاستیز مربوط است، که در فضای پس‌اسپتامبر مورد توجه

-
1. American life (America – is)
 2. American exceptionalism
 3. American icons
 4. Strategic communications
 5. Multivariate analyses
 6. Methodological debate
 7. International theory of trust

تحلیل‌گران سیاست خارجی این دولت قرار گرفته است (Wike, 2020: 3). به‌عنوان جمع‌بندی می‌توان گفت که چارچوب مفهومی امریکاستیزی از دو منبع «طبیعی» و «نظری» ریشه گرفته است؛ وجه طبیعی به موقعیت راهبردی و مسلط این دولت مربوط است که در این میان اراده و قابلیت آن در حوزه «فرافکنی قدرت به عرصه‌های فرامرزی» (حتی بدون حمایت دیگر دولت‌ها) قابل تأمل است. وجه فلسفی نیز به آرای روشنفکرانه گروه گسترده‌ای از اندیشمندان اروپایی در طول سده‌های هجدهم و نوزدهم بازمی‌گردد، که زیرساخت‌های هویتی، تمدنی، هنجاری و رفتاری این دولت را با منفی‌نگری و بدبینی به نقد می‌کشیدند. به این ترتیب، امریکاستیزی ریشه در ادبیات روشنفکرانه عصر روشنگری و نوگرایی دارد.

۳. امریکاستیزی در اروپا

نکته آغازین این‌که در سطوح افکار عمومی، احزاب چپ و دولت‌های اروپایی (به‌ویژه فرانسه) قرائن قابل تأملی از بی‌اعتمادی و بدبینی به ایالات متحده مشهود است؛ وضعیتی که بسیاری در قالب مقوله «امریکاستیزی» از آن یاد کرده‌اند، و برخی مدعی شده‌اند که «از قدمتی معادل تاریخ جمهوری امریکایی برخوردار است» (Cavanagh Hodge, 2009: 150). در این میان، ریشه‌یابی گرایش مزبور در «میراث‌های اروپایی»^۱، به‌نوعی هم‌پیوندی میان آن (ضدیت با ایالات متحده) و «هویت اروپایی» دلالت می‌کند (هرچند از سوی سیاستمداران نیز در مقاطع خاصی چون انتخابات، بازتولید شده است). شاید به همین دلیل است که در چارچوب ادبیات مربوطه، اروپایی‌ها بیش از ابعاد رفتاری آمریکا، وجوه تمدنی و شاخص‌های سبک زندگی آن را در قالب «دولتی بی‌تاریخ» مدنظر داشته‌اند. بر این پایه، زیرساخت فلسفی رایج در قاره موفق شده است که بر محور «ضدیت با آمریکا» زمینه وحدت‌بخشی یا انسجام‌آفرینی میان گروه‌های گوناگون را فراهم آورد. در این مورد می‌توان به گروه‌های متمایل به چپ (متأثر از گرایش کمونیست‌های دوره جنگ سرد و سوسیالیست‌های مخالف سرمایه‌داری آمریکا) و راست (احزاب به‌شدت بی‌اعتماد به لیبرالیسم و فردگرایی امریکایی و ضدپدرسالاری آن) و کلیسای کاتولیک (منتقد نقش کلیدی پروتستان‌یسم در زندگی مذهبی امریکایی‌ها، جدایی مذهب و دولت در قانون اساسی آن و هویت‌یابی فردگرایی در قانون هویت امریکایی) توجه کرد. در این زمینه، برخی امریکاستیزی را به‌عنوان سازه‌ای اروپایی، دانسته‌اند که «اجتماع منفعتی اروپا - آمریکا» یا حتی کل غرب را تهدید می‌کند (Lawson & Hudson, 2015: 4).

از سوی دیگر، امریکاستیزی در این منطقه به‌شدت تحت تأثیر متغیرهای فردی (مانند سن، سطح تحصیلات، ویژگی‌های موقعیت جغرافیایی، اولویت سیاسی، نوع نگرش به

سرمایه‌داری ...)، محلی و فراملی قرار دارد. در این مورد به «اروپای جدید و اروپای کهن» نیز توجه شده است؛ به این معنا که اروپای قدیم شامل ایتالیا، ایرلند، یونان، سوئیس، فرانسه و اسپانیا، به دلیل تجارب تاریخی، بیشتر مستعد امریکاستیزی بوده‌اند؛ و در عین حال، در این کشورها (به استثنای ایرلند) این پتانسیل موجود است که به نسبت پیشرفت در روند همگرایی اروپا، از میزان دشمنی نسبت به سیاست‌های امریکا نیز کاسته شود (Meunier, 2013: 5). کسانی دیگر به «الگوی توزیع قدرت در فضای پس‌اسپتامبر» توجه داشته‌اند؛ و بر این اساس، از دو گروه سخن گفته‌اند: «یورو-گلیست» یا «اروپای قدیم» که با شدت بیشتری از رویکرد «تقویت نقش اتحادیه اروپا به‌عنوان وزنه تعادل‌بخشی در برابر امریکا» حمایت می‌کند؛ دیگری طیف «یورو-آتلانتیک» یا «اروپای جدید» (به محوریت انگلیس و استرالیا) که بر مبنای دفاع از نظام بین‌الملل چندقطبی، به همکاری با اهداف ایالات متحده نیز بی‌توجه نبودند (کیوان حسینی، ۱۳۸۹: ۱۴۸).

در پایان این بحث شایان ذکر است که جریان مدافع الگوی رفتاری یا سبک زندگی امریکایی در سطوح افکار عمومی، احزاب و دولت‌های اروپایی، کماکان از نافذیت گسترده تری در مقایسه با طیف مخالفان و منتقدان این دولت برخوردار است. در این مورد باید به چند نکته توجه داشت: نخست این‌که در چارچوب ادبیات امریکاستیزی اروپایی، تنها در دو کشور فرانسه و آلمان، جریان امریکاستیزی به نوعی «کد فرهنگی»^۱ تبدیل شده است (Berman, 2008: 92)، که در میان مجموعه دولت‌های اروپایی، به اقلیت آشکاری اشاره دارد. نکته بعد به مهم‌ترین دلایل جریان مدافع امریکا (در برابر طیف امریکاستیز) بازمی‌گردد: روابط فرآتلانتیک از «ظرفیت روشنفکرانه» ریشه‌داری (از دوره جنگ سرد) برخوردار است که در صحنه مهار تهدید شوروی، تضمین‌کننده «تداوم انسجام درون‌بلوکی غرب» بود؛ و در دوره پساجنگ سرد نیز کماکان باید تضمین‌کننده روابط مزبور تلقی شود. در این زمینه، بر «بروز احساس شدید همبستگی و اتحاد میان امریکا و اروپا» به‌عنوان نخستین پیامد واقعه سپتامبر، تأکید شده است که مانند احساس تهدید مشترک شوروی، به عامل انسجام‌بخشی به روابط فرآتلانتیک تبدیل شده بود (Onat, 2005: 46). دلیل دوم به «ضرورت برخورداری از مزایای حاصل از پذیرش نقش رهبری امریکا در مسائل جهانی» بازمی‌گردد. از این مساله مهم که معرف «منطق درونی روابط فرآتلانتیک» است، به‌عنوان مقوله‌ای تخطی‌ناپذیر در دستور کار بین‌المللی (اروپایی) سخن گفته شده است، که می‌تواند دورنمای توازن‌سازی در روابط فرآتلانتیک و حتی تبدیل شدن (اروپا) به «همتای ژئوپلیتیکی» امریکا را ترسیم کند (Layne, 2005: 531,535). در نهایت، به شواهدی در حوزه توسعه سیاست دفاعی و امنیتی اروپا استناد

شده است: از یک سو، اروپا نسبت به احساسات امریکا حساس بوده است، حساسیتی همراه با ریسک‌گریزی، که طرف اروپایی را از هر رفتاری که به بروز خطر برای منافع ایالات متحده منجر شود، دور نگه‌می‌دارد. از سوی دیگر، گزینه بین آتلانتیک و نهادهای اروپایی، دیگر گزینه‌ای میان این یا آن تلقی نشده است؛ و در نتیجه ناتو و همچنین اتحادیه اروپا از ساختارهای ائتلافی پایدار به ائتلاف‌های سیال‌تر متحول می‌شود، و در عین حال رقابت بین ساختارهای امنیتی امریکایی و آلمانی - فرانسوی کمتر شکل مستقیم پیدا می‌کند (کیوان حسینی و دانش‌پور محمدزادگان، ۱۳۹۷: ۱۶۱-۱۶۰). در ادامه، به مراحل تحولی گرایش امریکاستیزی در بستر مقاطع زمانی پیش از جنگ سرد، دوره جنگ سرد، دهه پایانی قرن بیستم و فضای پس‌اسپتامبر پرداخته خواهد شد.

۳.۱. پیش از جنگ سرد؛ ضد امریکایی نخبه‌گرا-ایدئولوژیک

از مقطع کشف سرزمین امریکا در ۱۴۹۲، اروپایی‌ها در «چارچوبی دوجویی» با مردمان این سرزمین ارتباط برقرار کردند. از یک سو، از نقش آشکار و تعیین‌کننده‌ای در «روند شکل‌گیری تمدن و فرهنگ امریکایی» برخوردار شدند؛ و از سوی دیگر، نسبت به این سرزمین و مردمانش با تردید، بغض و نگرانی خاصی می‌نگریستند؛ شرایطی که در فضای پس از وقوع انقلاب استقلال تشدید شد. در واقع، ضدیت با امریکا به‌ویژه پس از شکل‌گیری جمهوری نوپا در ۱۷۸۹، به بخشی از «گفتمان نخبه‌گرایی اروپا» تبدیل شد (Markovits, 2006: 88). ناگفته نماند که در مقطع زمانی مزبور، دیدگاه‌های سطحی‌نگر و مادی‌گرایانه گروه‌های اشرافی (آریستوکرات) و نخبگان ضددموکراسی و جامعه توده‌ای، از نقش مهمی در تعمیق گرایش امریکاستیز برخوردار بودند (Beyer & Liebe, 2014: 3). در این میان، «نظریه انحطاط بیولوژیک»^۱ که از سوی برخی انسان‌شناسان فرانسوی به‌ویژه بوفن مطرح شد، به‌نوعی «اندیشه یا فلسفه متعالی اروپایی» در سده هجدهم اشاره دارد؛ دیدگاهی که به‌دلیل شرایط ویژه، به خصوص رطوبت زیاد، اوضاع زندگی در امریکا (در مقایسه با اروپا) را به‌شدت بی‌کیفیت و موجودات ساکن آن را در معرض نابودی می‌دانست.^۱ برخی نیز ریشه امریکاستیزی در این دوره را به باور نخبگان اروپایی مبنی بر این‌که سرزمین تازه کشف‌شده (امریکا) می‌تواند زمینه‌های تضعیف موقعیت سیاسی و اقتصادی اروپا و صاحب‌منصبان این منطقه را تشدید کند (Markovits, 2007: 30-39)، مربوط دانسته‌اند.

1. Biological degeneracy

۲. در سال‌های اخیر برخی مفسران امریکایی مدعی‌اند که ردپای نظریه مزبور در تحرکات تروریست‌های اسلام‌گرا در اروپا مشاهده می‌شود.

حساسیت رهبران و اندیشمندان اروپا به تهدید امریکایی، متعاقب دو رویداد تشدید شد؛ نخستین مورد را می‌توان در معادله «امریکاستیزی اروپایی معلول اروپاگریزی امریکایی» پی جویی کرد؛ به این معنا که در نظر رهبران جمهوری نوپا، مقابله و دشمنی با اروپا (در قالب نماد جهان قدیمی و مسخ‌شده)، به‌عنوان «کانونی هویت‌ساز» تلقی می‌شد که می‌تواند زمینه‌های لازم برای دستیابی به وحدت ملی و اجتماعی فراگیر میان نخبگان را نیز فراهم آورد. مورد دوم به پیش‌بینی دوتوکویل جامعه‌شناس فرانسوی، مبنی بر «تبدیل شدن امریکا به ابرقدرتی در قرن بیستم» مربوط است که سبب شد نگرانی و هراس نسبت به آسیب‌پذیری فرهنگی اروپا از تمدن امریکایی، به دغدغه‌ای فراگیر در میان جوامع و دولت‌های منطقه به‌ویژه آلمان، ایتالیا، فرانسه و روسیه تبدیل شود (کیوان حسینی، ۱۳۸۹: ۱۴۳).

آغاز موج حساسیت روشنفکران اروپایی نسبت به امریکا در سده بیستم، به ۱۹۰۲ بازمی‌گردد، که نخستین بار در فضای روزنامه‌نگاری بریتانیا موضوع «امریکایی شدن جهان» مطرح شد. البته در آن موقع نام «امریکا» در محافل روشنفکری تداعی‌بخش «صنعتی شدن» و «توسعه شهری یا شهری‌شدگی» و به‌طور خلاصه، «مدرنیته» بود؛ تصویری جاذب و الهام‌بخش که در چارچوب آن، دورنمایی مطلوب از آینده جوامع اروپایی نیز تصورشدنی بود. با این حال، به‌تدریج انتقادگرایی نسبت به «امریکایی شدن اروپا» یا جهان، به جریان آشکار و مشخص «امریکاستیزی» منجر شد؛ ایدئولوژی رادیکال و تقلیل‌گرا که مسئولیت این دولت در زمینه حوزه‌های اقتصادی، سیاسی یا اجتماعی جوامع مدرن را مخاطب قرار می‌داد (Kloutke, 2011: 1125). برداشت یادشده (امریکاستیزی) در فضای پس از جنگ جهانی اول، به مضمونی مترادف با «ضد سرمایه‌داری» و «ضدامپریالیست» نزدیک شد، که در این میان، نشانه‌هایی از «یهودی‌ستیزی» را نیز به‌همراه داشت. در این زمان که مقارن با دوره رهبری ویلسون در امریکا بود، دو موضوع نگرانی اروپایی‌ها را تشدید می‌کرد: امکان تحمیل «سبک زندگی امریکایی» به این منطقه از سوی ویلسون و تعمیق نفوذ یهودیان در ساختار قدرت آمریکا. این زمینه، رهبران آلمان نازی از فرصت استفاده کردند، و به امریکاستیزی در اروپا دامن زدند. آنان ضدیت با رشد صنعتی و تکنولوژیک این دولت (امریکاستیزی اقتصادی) را با «یهودی‌ستیزی» پیوند زدند؛ و ایالات متحده را به‌عنوان «ذخیره سرمایه‌داری مدرن» به‌منزله دشمن ایدئولوژیک نازیسم می‌نگریستند (Beyer & Liebe, 2014: 92).

۲. ۳. دوره جنگ سرد؛ امریکاستیزی اروپایی بر محور وجه رفتارشناسانه

امریکا در پی جنگ جهانی دوم، در چارچوب نظم هدفمندی که بر محور نقش‌آفرینی نهادهای

بین‌المللی و در جهت مشروعیت‌بخشی و تثبیت جایگاه و عملکرد جهانی خود در نقش «هژمونی خوش‌خیم»^۱ شکل داد (خضری، ۱۳۸۸: ۴۵۲-۴۵۱)، کوشید تا الگوی تعامل با متحدان اروپایی را در چارچوب روابط فرآتلانتیک سازماندهی کند. در این شرایط، توانایی ایالات متحده در زمینه تولید کالاهای عمومی در نظام بین‌الملل به‌ویژه از ابعاد امنیت و اقتصاد، همراه با اتکای بر همبستگی ایدئولوژیک با هم‌پیمانان اروپایی، سبب شد که دغدغه‌ها و دیدگاه‌های منفی طرف اروپایی درباره نقش برتری‌جویانه (هژمونیک) آمریکا، به‌طور عمده بر وجه رفتاری این دولت تمرکز یابد. در این زمینه، به موارد متعددی از جمله جامعه اقتصادی اروپا یا بازار مشترک (۱۹۵۸) به‌عنوان «نماد استقلال اقتصادی اروپا»، استقلال‌طلبی - هویت‌خواهی فرانسوی (گلیسم)، سیاست نوین شرقی (ویلی برانت)، جریان بازتعریف هویت اروپایی (دهه ۱۹۸۰)، گزارش «به‌سوی اروپایی قوی‌تر» (یورکای نظامی اروپا) و قانون واحد اروپایی در ۱۹۸۶ (کیوان حسینی و دانشور محمدزادگان، ۱۳۹۷: فصل دوم) می‌توان توجه کرد. با توجه به محورهای یادشده، درمی‌یابیم که در فضای جنگ سرد، گرایش ضدآمریکایی اروپا برخلاف دوره‌های پیشین (که بیشتر متوجه ابعاد هویتی و تمدنی این دولت بود)، در سایه منطق ناظر بر روابط فرآتلانتیکی در چارچوب نظام دوقطبی، اغلب به‌سوی «تقابل و ضدیت با الگوی رفتاری آمریکا» هدایت شد.

۳.۳. در فضای پساجنگ سرد

۳.۳.۱. دهه ۱۹۹۰: امریکاستیزی فرهنگی - نقادانه^۲

درباره تداوم جریان امریکاستیزی در زندگی سیاسی پساجنگ سرد اروپا و به‌ویژه تشدید آن، به عوامل ساختاری - کارکردی متعددی از جمله به‌مواجه ناتو با بحران معنا و فلسفه وجودی و پیرنگ شدن منافع متعارض و مجزای آمریکا و اروپا به‌ویژه در فضای مدیریت بحران کویت در ۱۹۹۱ اشاره شده است (Layne, 2005: 531, 535). در همین مورد، به نقش و موقعیت جدید ایالات متحده به‌عنوان «تنها ابرقدرت» توجه شده است، که سبب شد این دولت بسیار بیشتر از گذشته در معرض انتظارات و مطالبه‌های اروپایی‌ها به‌ویژه از بعد «مسئولیت‌پذیری بین‌المللی» قرار گیرد (Berman, 2008: xv, 23). با وجود این، به‌نظر می‌رسد در این دوره، مؤلفه‌های فرهنگی - هستی‌شناسانه در بستر نگرشی انتقادی، از اثربخشی و نافذیت بیشتری برخوردار بود، که می‌توان آن را ماحصل تلاقی دو مسئله دانست: ۱. انتظارات و حساسیت فزاینده اروپایی‌ها نسبت به «نگاه امریکایی به جهان» و ۲. «هویت‌طلبی بین‌المللی اروپایی». در مورد هویت اروپایی باید دانست که برخلاف وضعیت توسعه‌نیافتگی مناظره‌های نظری مربوط

1. Benign Hegemony
2. Cultural-critical approach

در دوره جنگ سرد^۱، در این مقطع، متغیرهای هویت‌محور (اروپایی) در ادبیات سیاست جهانی و فرآتلانتیک از اهمیت خاصی برخوردار شد؛ شرایطی که به دلیل «تبدیل شدن سازه‌انگاری اجتماعی به یکی از ابزارهای تحلیلی اتحادیه» بروز کرد. در عین حال، تحول فهم از جامعه (اروپایی) به عنوان «بازیگری بین‌المللی» و برخوردار از سیاست خارجی (مانند دولت‌های ملی) را در پی داشت. به این ترتیب، شرایط لازم برای ترویج مفهوم «حضور» برای توصیف «سرشت هویت بین‌المللی اروپایی» فراهم شد؛ که به نوعی گسست از آموزه‌های سنتی اشاره داشت. به این ترتیب، اروپایی‌ها با بازتعریف مجموعه معیارهای تمایزبخش به‌ویژه فرهنگ و تمدن در چارچوب روایت‌های هویتی، به بازسازی هویت جدید خود اهتمام داشتند؛ و «معیارهای تمدنی» در قالب معیارهای حقوقی مشترک^۲ و حقوق بین‌الملل، به عرصه سیاست اروپایی بازگشت. از این رهگذر، اتحادیه بر مبنای احیای «رسالت تمدنی قدرت‌های اروپایی سده نوزدهم»، از حیث اخلاقی خود را برتر از دیگران تلقی کرد، و «اروپایی‌سازی» معیارهای حاکم بر سیاست جهانی را در پیش گرفت (مولایی، ۱۳۹۱: ۱۴۲-۱۵۲). نکته دیگر این‌که دهه پایانی سده بیستم، مقارن با «بروز اشتراک نظر میان مردم و دولت‌های اروپایی بر محور انزجار و تنفر از آمریکا» (Biden, 2010: 7) شناخته شده است. در این زمینه، می‌توان به «پیدایش نسل جدید رهبران اروپایی» اشاره داشت؛ نسلی که برخلاف بسیاری از اسلاف خود، نسبت به نقش قدرت ایالات متحده در امور بین‌المللی چندان اعتماد نداشت (کیسینجر، ۱۳۸۱: ۵۳-۵۲). بحث نهایی را به سندی تحلیلی و آینده‌پژوهانه منتشر شده در اواخر ۱۹۹۹ اختصاص می‌دهیم، که در آن بر «ماهیت چارچوب روابط آمریکا و متحدانش تا ۲۰۲۵»، در قالب «حوزه‌ای ابهام‌آلود» و دگرگون‌شونده به‌ویژه از بعد مطالبه طرف اروپایی مبنی بر «مشارکت تمام‌عیار» تأکید شده است (Jacquelyn, 1999: 33).

۴. فضای پس‌اسپتامبر؛ امریکاستیزی بر مبنای تعارض فرهنگی - هویتی

به‌گمان برخی، از جنگ جهانی دوم، الگوی نگرش و ارزیابی سیاست‌سازان امریکایی نسبت به دیگران، اغلب متأثر از «تصوراتی اغواکننده» و مصادره به مطلوب بوده است (Schadlow, 2020: 38). از این زاویه، می‌توان یکی از مهم‌ترین درس‌های حاصل از رویداد ۱۱ سپتامبر را «حصول به برداشتی واقع‌بینانه نسبت به میزان محبوبیت و اعتبار (دولت و جامعه آمریکا) نزد دیگر جوامع و دولت‌ها» دانست (Walt, 2001-02: 57)؛ یافته‌ای راهبردی که به بستر اندیشگی

۱. در این مورد به عواملی چون غلبه سنت رئالیستی دولت‌محور در ادبیات سیاست بین‌الملل و ناسازگاری مشخصه‌های جامعه اروپایی با پیش‌فرض‌های هستی/ معرفت‌شناختی رهیافت مزبور، توجه شده است.

برای تولید ادبیات بر محور «ارتباط سیاست خارجی امریکا با مقوله امریکاستیزی» تبدیل شد. برخی شمار مقالات و کتاب‌های علمی و ژورنالیستی را که تا ۲۰۰۸ در این مورد منتشر شده است، بالغ بر ۳ هزار مورد تخمین زده‌اند (Friedman, 2008: 498). نکته دیگر این‌که، در فضای «همدردی بین‌المللی با ایالات متحده به‌عنوان قربانی تروریسم»، نوعی احساس شدید همبستگی میان اروپایی‌ها و امریکا پدیدار شد که به تدریج با تردیدهایی نسبت به نیت و اهداف ایالات متحده همراه شد. در این مورد، پافشاری رهبری امریکا بر سیاست یکجانبه‌گرا و ابهام‌آلود مبارزه با تروریسم و نیز تجربه تهاجم نظامی به عراق در ۲۰۰۳، به شدت تأثیرگذار بود. در نهایت، دیدگاه بدبینانه یادشده تا مرحله باور به «غیرمسئولانه و حتی خطرناک دانستن قدرت مطلق آن برای دنیا» (تود، ۱۳۸۹: ۲۲۱) پیش رفت. بر مبنای نوعی تحلیل محتوایی، می‌توان مدعی شد که در این شرایط که احساس بی‌اعتمادی و بدبینی نسبت به روابط فرآتلانتیک با گرایش ایدئولوژیک اروپا بر محور «احیا و تعمیق گفتمان هویت بین‌المللی»، پیوند خورده است، نخبگان سیاسی منطقه سه موضوع را مدنظر داشتند: ۱. عبور از نقدهای واقع‌گرایانه نسبت به ابعاد هویتی اتحادیه؛ ۲. متمایزسازی سیاست خارجی اتحادیه از اعضا» (کیانی، ۱۳۸۷: ۲۹۲-۲۸۴)؛ ۳. مادیت و جسمیت بخشیدن به دقایق گفتمانی مزبور، به‌ویژه در بستر روابط پرنوسان فرآتلانتیک. به‌منظور تشریح وضعیت پیش‌آمده، برخی از منظر «بروز شکاف فرهنگی در حوزه آتلانتیک» نگریسته‌اند؛ و گروهی، به «نظریه شناختی بین‌فرهنگی»^۱ (Ameli, 2007: 40) متوسل شده‌اند. حتی گروهی بر تعمیق مطلوبیت «مبنای ایدئولوژیک جریان امریکاستیزی» در نزد نخبگان فرهنگی این منطقه تأکید داشته‌اند که فراتر از جاذبیت در سطح افکار عمومی، پایداری خواهد داشت (Berman, 2008: xvii-xvi). نکته مهم‌تر این‌که، بر مبنای شرایط پیش‌آمده در فضای پس‌اسپتامبر، به تدریج «چهار نوع امریکاستیزی اروپایی» بروز کرد که مورد بحث قرار خواهد گرفت.

۱. ۴. امریکاستیزی اروپایی لیبرال (ضد یکجانبه‌گرایی)

با توجه به پافشاری اروپا بر جهت‌گیری «بین‌الملل‌گرایی لیبرال» در چارچوب نظم بین‌المللی کانتی موردنظر، یکی از مفروضه‌های بنیادین جریان امریکاستیزی در این منطقه، تأکید بر این اصل بوده است که سیاست به‌ویژه در عرصه خارجی باید در روند تصمیم‌گیری سیاسی دموکراتیک (در هم‌پیوندی با محیط بین‌الملل و حکومت‌داری جهانی) ریشه داشته باشد؛ و در این میان، نهادهای غیردولتی اهمیت خاصی دارند (Berman, 2008: 59). قاعده یادشده در تعارض آشکار با رویکرد امریکا در مبارزه جهانی با تروریسم به‌ویژه از بعد پیشبرد یکسویه

اهداف موردنظر، قرار داشت؛ وضعیتی که می‌توانست آثاری غیرمنتظره از جمله «نفی سیستم جهانی موازنه قدرت» را موجب شود^۱ (Ikenberry, 2002: 46). «تهاجم آمریکا به عراق» (۲۰۰۳) از اهمیت خاصی برخوردار است، زیرا برخلاف مورد حمله به افغانستان که با هم‌سازی سازمان ملل و هم‌پیمانان اروپایی همراه بود، تجربه عراق درباره تشدید امریکاستیزی در اروپا، نقشی تعیین‌کننده داشت. در این زمینه، برخی از منظر «بروز شکاف در کلیت جبهه غرب» (Shapiro & Byman, 2006: 34-35) به موضوع نگرینسته‌اند، و گروهی از بعد «جنبش‌های معطوف به صلح بین‌المللی» و ویژگی مشترک آنان یعنی «زیر سؤال بردن رفتار امپریالیستی و به‌ویژه نقش آمریکا در موضوعات امنیتی» به آن توجه داشته و تأکید کرده‌اند که واقعه مزبور سبب شد که در اروپای غربی، اعتراض‌های ضدجنگ به‌طور فزاینده‌ای با احساسات امریکاستیزانه مشخص شود. در این باره، از بروز «سه طیف امریکاستیزی» در میان اروپایی‌ها (به‌عنوان واکنشی به تهاجم آمریکا به عراق) سخن گفته شده است که عبارت‌اند از: امریکاستیزی قانونی؛ به این معنا که اقدام آمریکا تجلی رفتار غیرقانونی، غیراخلاقی و ناقض هنجارهای بین‌المللی بوده است؛ و باید تهدیدی برای «حق تعیین سرنوشت» ملت‌ها تلقی شود. امریکاستیزی سیاسی، که نبرد مزبور را «ضد نظم جهانی دموکراتیک» (وفق بیانیه ضدجنگ انجمن اجتماعی اروپا در ۲۰۰۳) دانسته، که باید کنار گذاشته شود، و به‌جای آن به «راه‌حل سیاسی دموکراتیک برای منازعات بین‌المللی» اهتمام داشت. در نهایت، امریکاستیزی اقتصادی که بر منافع آمریکا و شرکت‌های نفتی در ارتباط با نفت عراق به‌عنوان مهم‌ترین عامل برای تبیین راهبردها و تصمیم‌های این دولت برای اقدام به جنگ، تمرکز دارد، و ایالات متحده را در پی دستیابی به سلطه جهانی در زمینه‌های اقتصادی و نظامی می‌داند (Ruzza & Bozzini, 2005: 119-120) آثار شرایط مزبور را می‌توان در نظرسنجی‌هایی که در جوامع اروپایی انجام گرفته است، مشاهده کرد. از جمله موردی که در ۲۰۰۶ انجام گرفت، که در آن بیشتر کشورهای اروپایی، جنگ آمریکا علیه عراق را «بزرگ‌ترین خطر برای صلح جهانی» قلمداد کرده‌اند (Berggaren & Rae, 2007: 87). نمونه دیگر انجام شده از سوی پیو در سال‌های ۲۰۰۳ تا ۲۰۰۷، از تداوم کاهش مطلوبیت آمریکا در سال‌های پس از حمله به عراق حکایت دارد، به‌طوری که مطلوبیت این کشور در فرانسه از ۴۲ درصد به ۳۹ درصد، در آلمان از ۴۵ درصد به ۳۰ درصد، و در انگلیس از ۷۰ درصد به ۵۱ درصد کاهش یافته بود (Berman, 2008: vii-ix). در پایان، به مخالفت اروپایی‌ها با موضع بوش مبنی بر «محور شرارت» توجه

۱. ادعای نوستالژیک نظریه‌پردازان نومحافظه‌کاری چون کاگان مبنی بر اختلاف زیربنایی و سازش‌ناپذیر میان دو جهان اروپا و آمریکا که اولی به قبیله ونوس (الهه صلح) و دومی به قبیله مارس (الهه جنگ) تعلق دارند (Kagan, 2002: 1-2)؛ به وخامت اوضاع می‌افزود.

می‌شود، که برخی آن را در دوران پس از جنگ جهانی دوم بی‌سابقه دانسته‌اند (والرشتاین، ۱۳۸۴: ۸۴).

۴.۲. امریکاستیزی اروپایی تعدیل‌شده (متأثر از چندجانبه‌گرایی در روابط فرآتلانتیک)

جریان تشدیدشده امریکاستیزی اروپایی در سایه تجربه تهاجم به عراق، در پی انتخاب اواما به عنوان رئیس‌جمهور امریکا، با نوعی «تحول پارادایمی^۱ به سوی تعدیل‌گرایی» مواجه شد که ریشه در چند نکته داشت: ۱. به ویژگی‌های شخصیتی وی مربوط است. در این مورد به «بحران اقتصادی» ۲۰۰۸ اشاره شده است؛ بحرانی که تصویر کلیشه‌ای امریکا در عرصه بین‌المللی را مخدوش کرد و آن را به‌عنوان بازیگری حریص، خودخواه و ریاکار که تنها در پی حفظ ساختار اقتصاد جهانی مطلوب است، معرفی کرد. با این حال، به قدرت رسیدن اواما به عنوان «مانعی در برابر غلبان امریکاستیزی در مناطق مختلف به‌ویژه اروپا» تلقی شده است. افزون‌بر آن، این باور قوت گرفت که دست‌کم در منطقه مزبور، وقوع وضعیت «جهان پساامریکا» ممکن است با «جهان پساامریکاستیزی» ملازم و همراه باشد (Meunier, 2013: 14).

۲. اواما از آغاز ریاست جمهوری، به جریان امریکاستیزی در اروپا به‌عنوان «واقعیتی انکارناپذیر» اذعان کرد. در این مورد، سخنرانی وی در استراسبورگ (اول آوریل ۲۰۰۹) شایان توجه است؛ که طی آن جریان مزبور را به همان اندازه اتفاقی و تصادفی دانست که می‌تواند زیرکانه و تدریجی هم باشد (Meunier, 2013: 5). ۳. در نهایت، باید از پافشاری ریشه‌دار وی بر «ضرورت همکاری با کشورهای دیگر در ایجاد نهادهای بین‌المللی و ارتقای هنجارهای مربوطه» (Obama, 2006: 308) سخن گفت؛ جهت‌گیری‌ای که در مقام سکان‌دار دیپلماسی ایالات متحده، در الگوی رفتاری این دولت نیز تعبیه شد. در این باره، به ابتکارات دیگری نیز می‌توان اشاره داشت: بهره‌گیری از الگوی مدیریت افول که «باور سنتی نسبت به نقش تعیین‌کننده تفوق در ارتقای امنیت» را زیر سؤال می‌برد (Clarke & Ricketts, 2017: 2)؛ استفاده از سیاست «کاهش سطح فعال‌گرایی در مدیریت هژمونیک» (Kitchen, 2020: 4)؛ چرخش به سوی نوعی «هژمونی واگذارشده» در قالب انتقال هزینه‌ها/ مسئولیت‌ها و به اشتراک‌گذاری دارایی‌های هژمونیک به مجموعه‌ای از شرکای بزرگ با منافع مشابه و مشترک (Brands, 2018: 56) که روند تولید و تأمین کالاهای عمومی بین‌المللی را نیز تسهیل می‌کرد (Kitchen, 2016: 95).

وقایع یادشده از تأثیر مستقیمی بر «اصلاح و بازسازی تصویر امریکایی» در نزد اروپایی‌ها برخوردار بود، و به تقویت این باور منجر شد که «امریکا در حال بازگشت به حس و منطق

خود است» (Beyer & Liebe, 2014: 93). بر این اساس، تعدیل جریان امریکاستیزی در اروپا، زمینه لازم را برای طیفی از همکاری میان دو سوی آتلانتیک فراهم کرد. در «گزارش کنگره در ۲۰۱۵» به موارد متعددی مانند واکنش مشترک به ماجراجویی‌های روسیه در ارتباط با اوکراین و سوریه، آینده ناتو و دفاع اروپا، امنیت انرژی اروپا، مقابله با تروریسم، همکاری و مشارکت در عرصه‌های تجارت و سرمایه‌گذاری اقتصادی اشاره دارد (کیوان حسینی، دانشور محمدزادگان، ۱۳۹۷: ۱۹۴-۲۰۸). با این وصف، کماکان نوعی «شکاف ارزشی» در دو سوی آتلانتیک مشهود بود؛ فاصله‌ای که ریشه در پافشاری مقامات امریکایی بر «موقعیت رهبری» این دولت، رهبری آن از راه ارائه الگو و به‌ویژه نقش آن در قالب «موازنه‌ساز فراساحل»^۱ داشت (Dueck, 2015: 35).

۴.۳. امریکاستیزی جدا از شکگرایی اروپایی

همان‌گونه‌که اشاره شد، یکی از محورهای مبحث امریکاستیزی در اروپا، به شرایط داخلی از بعد میزان حمایت از روند همگرایی در میان شهروندان و نخبگان اروپایی مربوط می‌شود، روندی تعارض‌نما (پارادوکسیکال) که نشانه‌هایی از هر دو طیف حامیان «اروپای مستقل بزرگ تر» و بهشماری معطوف به «اروپای کمتر قدرتمند» را در برمی‌گیرد. ذکر چند نکته در این باره ضروری است: نخست این‌که از همان سال‌های آغاز روند همگرایی، نوعی «سازوکار تسری»^۲ (به تعبیر ارنست هاس) در جهت پیوندبخشی میان آرای جوامع اروپایی با این روند شکل گرفت؛ تا با آن، انتظارات و رفتار سیاسی حکومت‌ها، احزاب سیاسی و شهروندان به‌سوی اتحادیه سوق داده شده، از مقوله «اروپا» به‌عنوان «کانون طبیعی» تمرکز فعالیت‌ها و وفاداری‌های سیاسی استقبال شود، و همگرایی اروپایی به بستر یکپارچه‌سازی باورها، ارزش‌ها و آمال جوامع اروپایی تبدیل شود (Lawson & Hudson, 2015: 6). نکته بعدی این‌که، پس از بروز جریانی که به فرصت‌های حاصل از روند همگرایی با دید تردید می‌نگریست؛ میزان هم‌افزایی میان «روند فزاینده همکاری دولت‌های اروپایی» و «اشتراک هویت اروپایی» (به‌عنوان مقوله‌هایی ریشه‌دار در این قاره) تضعیف شد. به‌عبارت دیگر، از اوایل دهه ۱۹۸۰ که تحلیل‌های معطوف به روند همگرایی از «ارائه مدلی هنجاری» درباره «آینده دولت اروپایی» فاصله گرفت، و ناامیدی از توضیح فرایند همگرایی در چارچوب علمی-اجتماعی، تقویت شد؛ نوعی «گرایش انتقادی یا مشکل‌انگاری» نسبت به فرایند مزبور بروز کرد. در این زمینه، میرشایمر، چشم‌اندازی بسیار تاریک برای آینده اروپا ترسیم کرد؛ وضعیتی که ریشه در «نبود تهدید

1. Offshore balancing
2. Spillover mechanism

مشترک شوروی» و «نبود نظارت امریکا» داشت. برخی دیگر از «مشکلات عمومی حاکمیت» سخن گفته و معتقد بودند که نباید به اتحادیه در صحنه بین‌المللی به‌عنوان یک «استثنا» که نیازمند تبیین است، نگرست (کیوان حسینی و ایمان پور سعید، ۱۳۹۶: ۲۸۶).

در پی فعال شدن روند منتهی به پیمان ماستریخت در دهه ۱۹۹۰، که توازن در اتحادیه از حوزه اقتصادی به‌سوی همگرایی سیاسی و فرهنگی انتقال یافت؛ از یک سو، دورنمای شکل‌گیری «هویت فراملی اروپایی»^۱ ترسیم می‌شد. از سوی دیگر، زمینه گسترش نفوذ نهادهای اتحادیه در حوزه حاکمیتی دولت‌های اروپایی را نیز به‌همراه داشت. آنچه به «احساس تهدید نسبت به هویت ملی در میان شهروندان اروپایی» دامن زده است، از نوعی وضعیت قطبی‌شده (هویت ملی/هویت اروپایی) حکایت داشت؛ و به‌ویژه سطح «کمبود حمایت» از روند همگرایی را به عرصه «شک‌گرایی اروپایی»^۲ نسبت به آن دگرگون ساخت (Usherwood & Startin, 2013: 2). رویداد ۱۱ سپتامبر و پافشاری بر جنگ علیه تروریسم، بروز بحران مالی جهانی در ۲۰۰۷ به جریان مشکل‌انگاری دامن زد؛ چنان‌که تحلیل‌گرانی چون دانیال کلمن در «گذشته و آینده همگرایی نهادی اروپایی» از امکان پایان فدرالیسم اتحادیه اروپایی سخن گفت (کیوان حسینی و ایمان‌پور، ۱۳۹۶: ۲۸۷).

نکته مهم این‌که رابطه معناداری را نمی‌توان بین امریکاستیزی (اروپایی) و جریان حمایت از همگرایی اروپا، به‌ویژه از بعد هم‌سویگی شناسایی کرد. به‌عبارت دیگر، می‌توان مدعی شد که شکل‌گیری و تقویت گرایش «شک‌گرایی» نسبت به قابلیت‌های اتحادیه، امکان پیدایش «هویت اروپایی بزرگ‌تر» در قالب دولتی فراملی و بازیگری نافذ در عرصه بین‌المللی، از نوعی هم‌افزایی با جریان امریکاستیزی برخوردار نیست. به «ماهیت متغیرهای دخیل» به‌منظور دفاع از برداشت مزبور باید توجه شود؛ به این صورت که برخلاف این‌که جریان شک‌گرایی از متغیرهای داخلی اتحادیه تأثیر می‌پذیرد، گرایش امریکاستیزی اغلب تحت تأثیر متغیرهای بیرونی دارای نقش تعیین‌کننده مانند دغدغه‌های هویت‌طلبانه اروپایی، کاستی‌های هنجاری و ارزشی سبک زندگی امریکایی و الگوی رفتار خارجی این دولت بوده است. به‌عبارت دیگر، نپذیرفتن سیاست‌های امریکا را نمی‌توان مترادف با تمایل اروپایی‌ها به‌سوی سیاست خارجی و دفاعی بزرگ‌تر اروپا تلقی کرد. مهم‌ترین دلیل این وضعیت نوع برداشتی است، که نسبت به رابطه درهم‌تنیده امریکا و اروپا شایع است، و یا به این دلیل که امریکا نمایشگر دورنمایی است که اروپا می‌تواند به آن تبدیل شود (McNamara, 2011: 75).

1. European supranational identity
2. Eurosceptic

۴. امریکا ستیزی اروپایی در برابر ترامپ

به‌نظر می‌رسد که اراده جمعی اروپایی‌ها در ۲۰۱۵ بر محور طراحی و اجرای «پروژه قدرت اروپا»^۱ در جهت کمک به سیاست توسعه اروپایی و مقابله با موانع شکل‌گیری وحدت پایدار و سیاست خارجی مشترک، به‌نوعی پیشگیری از آثار مخرب «جریان پوپولیستی» اشاره دارد، که بر روابط فرآتلانتیکی می‌توانست به‌شدت تأثیرگذار باشد. به قدرت رسیدن ترامپ و پافشاری وی بر راهبرد «امریکا اول»، دامنه گسترده‌ای از انتخاب‌های ساختارشکن و نوظهور به‌ویژه از بعد «مقابله با روند تاریخی بین‌الملل‌گرایی لیبرال امریکایی» را در پی داشت. در راستای تشدید جریان امریکاستیزی در این دوره (Wike, 2020: 5)، روابط دو سوی آتلانتیک نیز با جلوه جدیدی از دیدگاه‌های منفی اروپایی‌ها مواجه شد؛ نگرشی بدبینانه که به تصریح گزارش «شورای اروپایی روابط خارجی» در ژانویه ۲۰۲۰، فراتر از حوزه‌های تجارت بین‌الملل، محیط زیست،...، «ژئوپلیتیک احساسات اروپایی»^۲ را به‌شدت مخدوش ساخت. بر این پایه، از منظر اروپا، تداوم روابط فرآتلانتیک با دو مانع مهم یعنی «انزوای امریکایی» و «پیش‌بینی‌ناپذیر بودن» رفتار این دولت، مواجه شده بود. این شرایط احساسی حتی با پیروزی بایدن نیز به‌طور کامل التیام نیافت و به‌طور بنیادین ضرورت بازتعریف روابط دو سوی آتلانتیک را پیش کشید. بر این پایه، تأکید شده است که به‌دلیل چالش‌های شکل‌گرفته در سال‌های پس از ۲۰۱۶، منطق و خطوط راهنمای ناظر بر روابط فرآتلانتیک در جهت بازشکل‌دهی به نظم جهانی مطلوب، را نمی‌توان تنها بر مبنای «درک مشترک» میان اروپا و امریکا، طراحی و اجرا کرد (Krastev & Leonard, 2020: 18).

۵. نتیجه

همان‌گونه‌که اشاره شد، امریکاستیزی اروپایی از زیرساخت تاریخی و اندیشگی خاصی برخوردار است. با این حال، کماکان (دست‌کم از بعد نظری) مهم‌ترین ویژگی روابط فرآتلانتیک، وجود شبکه‌ای از روابط شبیه‌نوعی وابستگی متقابل پیچیده است که اروپا را از امکانات متنوعی به‌منظور چانه‌زنی و تأثیرگذاری بر روند تصمیم‌گیری امریکا برخوردار ساخته و خواهد ساخت. در این میان، طرف اروپایی همواره از رهیافتی دوجبهی مبتنی بر «حمایت و همکاری» از ایالات متحده و «انتقاد و فاصله‌گیری» پیروی کرده است؛ اگرچه در این میان گرایش حمایت‌محور از نافذیت بیشتری برخوردار است.

نگاه به روابط دو سوی آتلانتیک از منظر «امریکاستیزی اروپایی» به‌ویژه در فضای پس‌اسپتامبر و متعاقب شوک حاصل از جولان آرمان «امریکا اول»، طرف اروپایی را با ابهام‌های

1. The European Power Program
2. Europe's geopolitics of emotions

جدیدی روبه رو ساخته است، به‌ویژه از زاویه تداوم پای‌بندی به اصل «باور به خوش‌خیمی هژمونی امریکا». یکی از پیامدهای منطقی چالش یادشده، به جایگاه و نقش بین‌المللی اروپا بازمی‌گردد: آیا اروپا با ابتنای بر میراث عمیق فرهنگی، تجربه تاریخی منحصر به فرد در عرصه مهندسی ژئوپلیتیک، دستمایه‌های هویتی و مسئولیت‌پذیری بین‌المللی، و فارغ از دغدغه‌های «پیش‌بینی‌ناپذیری ایالات متحده»، می‌تواند در جهت تحقق نظم بین‌المللی مطلوب، نقش‌آفرین باشد؟ در این میان، آرمان ترامپیسم به معیاری برای فهم نخبگان سیاسی اتحادیه از «میزان انفعال‌پذیری» سیاست‌های استقلال‌طلبانه آنان از نگرش امریکایی به جهان، تبدیل شد. این وضعیت به چالش بی‌اعتمادی به دولت ترامپ دامن زد. بر این پایه، به‌نظر می‌رسد که دولت نوپای بایدن به ابتکارهای جدیدی برای عبور از مرزهای بی‌اعتمادی در روابط فرآتلانتیک نیاز دارد.

بیانیه نبود تعارض منافع

نویسنده اعلام می‌کند که تعارض منافع وجود ندارد و تمام مسائل اخلاق در پژوهش را که شامل پرهیز از دزدی ادبی، انتشار و یا ارسال بیش از یک بار مقاله، تکرار پژوهش دیگران، داده‌سازی یا جعل داده‌ها، منبع‌سازی و جعل منابع، رضایت ناآگاهانه سوژه یا پژوهش شونده، سوءرفتار و غیره می‌شوند، به‌طور کامل رعایت کرده‌اند.

منابع و مأخذ

الف) فارسی

۱. تود، امانوئل. (۱۳۸۳) *پس از امپراتوری (تحقیقی درباره فروپاشی سیستم امریکایی)*، ترجمه محمد سعید طاهری موسوی. تهران: مؤسسه مطالعات اندیشه‌سازان نور.
۲. خضری، رؤیا. (۱۳۸۸) «سیاست اروپا در قبال نقش امریکا در چارچوب مناسبات فرآتلانتیک: هژمون لیبرال یا امپریالیستی»، *فصلنامه سیاست خارجی*، ۲۳، ۲: ۴۷۴-۴۴۹. در: http://fp.ipsijournals.ir/article_9537_4a43fe3119ce4369e3feb12da5c38f51.pdf
۳. کیوان حسینی، اصغر. (۱۳۸۹) «نظریه ضد‌امریکاگرایی؛ روند تحول از ژورنالیسم تا نظریه علمی»، *پژوهشنامه علوم سیاسی*، ۵، ۱۹: ۱۵۶-۱۲۷. در: http://www.ipsajournal.ir/article_124.html
۴. کیوان حسینی، اصغر؛ دانشور محمدزادگان، فاطمه. (۱۳۹۷) *تقابل‌گرایی اروپا با امریکا، از پیدایش امریکا تا بعد از یازدهم سپتامبر*. تهران: دانشگاه علامه طباطبائی.
۵. کیوان حسینی، اصغر؛ ایمان‌پورسعید، هوشنگ. (۱۳۹۶) «تبیین نظری چالش کسری دموکراتیک؛ مطالعه موردی: برگزیت»، *فصلنامه پژوهش‌های راهبردی سیاست*، ۶، ۲۳: ۳۰۱-۲۸۵.
۶. کیوانی، داوود. (۱۳۸۷) «هویت نقشی اتحادیه اروپا در نظام بین‌الملل»، *پژوهش ۱۶*. تهران: پژوهشکده تحقیقات استراتژیک.
۷. کیسینجر، هنری. (۱۳۸۱) *دیپلماسی امریکا در قرن ۲۱*، ترجمه ابوالقاسم راه‌چمنی. تهران: ابرار معاصر.

۸. مولایی، عبدالله. (۱۳۹۱) *بیدار شناسی هویت بین‌المللی اتحادیه اروپا*. تهران: مرکز آموزش‌های پژوهشی و بین‌المللی وزارت خارجه.
۹. والرشتاین، امانوئل. (۱۳۸۴) *جنگ بوش علیه تروریسم*، ترجمه مرزبان مهدوی، در محمود یزدان فام. *امریکای پس از ۱۱ سپتامبر، سیاست داخلی و خارجی*. تهران: پژوهشکده مطالعات استراتژیک.

ب) انگلیسی

10. Ameli, Saied Reza. (2007) "Intercultural Approach to Americanism and Anti-Americanism: British Muslim Impressions of America before and after 11 September," *Comparative American Studies, an International Journal* 5, 1: 37-61, <DOI: <https://doi.org/10.1179/147577007X204105>>.
11. Berman, Russell A. (2008) *Anti-Americanism in Europe, A Cultural Problem*. Stanford, CA: Hoover Institution Press.
12. Beyer, Heiko; and Ulf Liebe. (2014) "Anti-Americanism in Europe: Theoretical Mechanisms and Empirical Evidence," *European Sociological Review* 30, 1: 90-106, <DOI:10.1093/esr/jct024>.
13. ———. (2017) "Has Anti-Americanism Become a 'Progressive Prejudice' in Germany? Attitudes of the German Public toward America and Americans," *The Sociological Quarterly* 58, 2: 202-228, <DOI:10.1080/00380253.2017.1296755>.
14. Berggren, Jason D.; and Rae C. Turner. (2007) "George W. Bush, Religion and European Anti-Americanism," in Brendon O'Connor, ed. *Anti-Americanism: History, Causes and Themes*. Oxford: Green Wood World.
15. Biden, Joseph R. (2010) "Unholy Symbiosis: Isolationism and Anti-Americanism," *The Washington Quarterly* 23, 4: 5-14, <DOI: <https://dx.doi.org/10.162/016366000561222>>.
16. Brands, Hal. (2018) *American Grand Strategy in the Age of Trump*. Washington, DC: Brookings.
17. Cavanagh Hodge, Carl. (2009) "Old Wine and Old Bottles: Anti-Americanism in Britain, France and Germany," *Journal of Transatlantic Studies* 7, 2: 148-162, <DOI: <https://doi.org/10.1080/14794010902868314>>.
18. Ceaser, James W. (2003) "A Genealogy of Anti-Americanism," *Public Interest* 152: 3-18, <DOI: <https://doi.org/10.1515/9781400827299.225>>.
19. Clarke, Michael; and Anthony Ricketts. (2017) "US Grand Strategy and National Security," *Australian Journal of International Affairs* 71: 479-498, <DOI: 10.1080/10357718.2017.1342760>.
20. Dueck, Colin. (2015) *The Obama Doctrine: American Grand Strategy Today*. Oxford: Oxford University Press.
21. Filc, Dani. (2021) "Is Resistance always Counter-Hegemonic?" *Journal of Political Ideologies* 26, 1: 23-38, <DOI: <https://doi.org/10.1080/13569317.2020.1825281>>.
22. Friedman, Max Paul. (2008) "Anti-Americanism and U.S. Foreign Relations," *Diplomatic History* 32, 1: 497-514, <DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1467-7709.2008.00708.x>>.
23. Gudkov, Lev. (2017) "Structure and Functions of Russian Anti-Americanism: Mobilization Phase, 2012–2015," *Sociological Research* 56: 235-286, <DOI: 10.1080/10611428.2018.1493291>.
24. Haman, Michael; and Milan Školník. (2021) "Trump and the Image of the United States in Latin America," *The Central European Journal of International and Security Studies* 15, 1: 58-85, <DOI: <https://doi.org/10.51870/CEJISS.A150103>>.

25. Ikenberry, John. (2002) "America's Imperial Ambition," *Foreign Affairs* 81, 5. Available at: <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2002-09-01/americas-imperial-ambition> (Accessed 10 May 2021).
26. Jacquelyn, David, K.; and Michael J. Sweeney. (1999) *Strategic Paradigms 2025: U.S. Security Planning for a New Era*. Sterling, VA: Potomac Books.
27. Kagan, Robert. (2002) "Power and Weakness, Why the United States and Europe See the World Differently," *Policy Review* 113: 3-28. Available at: http://cpbucket.fiu.edu/1151-fiu01-geb-6368-secrx8_emba_1151-11774%2Fpower-and_weakness.pdf (Accessed 2 January 2021).
28. Katzenstein, Peter. J.; and Robert O. Keohane. (2007) "Varieties of Anti-Americanism: A Framework for Analysis," in Peter Katzenstein and Robert Keohane, eds. *Anti-Americanisms in World Politics*. Ithaca: Cornell University Press, 9-38.
29. Khan, Hani. (2020) "What is Strategic Communication?" *simpplr.com*. Available at: <https://www.simpplr.com/blog/2020/what-is-strategic-communication> (Accessed 3 June 2021).
30. Kitchen, Nicholas. (2020) "Why American Grand Strategy Has Changed: International Constraint, Generational Shift, and the Return of Realism," *Global Affairs* 6, 1: 87-104, <DOI: 10.1080/23340460.2020.1734957>.
31. ———. (2016) "Ending 'Permanent War': Security and Economy under Obama," in Michelle Bentley and Jack Holland, eds. *The Obama Doctrine: A Legacy of Continuity in US Foreign Policy*. London: Routledge, 9-25.
32. Klautke, Egbert. (2011) "Anti-Americanism in Twentieth-Century Europe," *The Historical Journal* 54, 4: 1125-1139. Available at: <http://www.jstor.org/stable/41349635> (Accessed 5 March 2021).
33. Krastev, Ivan; and Mark Leonard. (2020) "The Crisis of American Power: How Europeans See Biden's America," European Council on Foreign Relations (*ecfr.eu*). Available at: <https://ecfr.eu/publication/the-crisis-of-american-power-how-europeans-see-bidens-america> (Accessed 3 June 2021).
34. Lawson, Colin W.; and John Hudson. (2015) "Who is Anti-American in the European Union?" *Sage Open* 5, 2, <DOI: <https://doi.org/10.1177/2158244015584163>>.
35. Layne, Christopher. (2005) "Transatlantic Relation," *Cato Handbook on Policy*, 6th ed. Available at: <https://www.cato.org/sites/cato.org/files/serials/files/cato-handbook-policymakers/2005/9/hb109-53.pdf> (Accessed 3 June 2021).
36. Markovits, Andrei S. (2006) "An Inseparable Tandem of European Identity? Anti-Americanism and Anti-Semitism in the Short and Long Run," *Journal of Israeli History Politics, Society, Culture* 25, 1: 85-105, <DOI: <https://doi.org/10.1080/13531040500502882>>.
37. McNamara, Sally. (2011) *How President Obama's EU Policy Undercuts US Interests*. Washington, DC: Heritage Foundation.
38. Meunier, Sophie. (2012) "The Dog that did not Bark: Anti-Americanism and the 2008 Financial Crisis in Europe," *Review of International Political Economy* 20, 1: 1-25. Available at: <http://aei.pitt.edu/53114/1/MEUNIER.pdf> (Accessed 3 June 2021).
39. Obama, Barak. (2006) *The Audacity of Hope*. New York: Three Rivers Press.
40. O'Connor, Brendon. (2012) "Anti-Americanism," in George Ritzer, ed. *Encyclopedia of Globalization*. Chichester, UK: Wiley-Blackwell, 66-68.
41. Onat, Erdal. (2005) *Transition and Cooperation in Transatlantic Relations with Regard to Iraq*. Ankara: University of Ankara Press.
42. Ruzza, Carlo; and Emanuela Bozzini. (2005) "Anti-Americanism and the European Peace Movement: the Iraq War," in Sergio Fabbrini, ed. *The United*

- States Contested: American Unilateralism and European Discontent*. London: Routledge, <DOI: 10.4324/9780203965085>.
43. Schadlow, Nadia. (2010, September-October) "The End of American Illusion: Trump and the World as It Is," *Foreign Affairs* 99, 5: 35-45. Available at: <https://www.foreignaffairs.com/articles/americas/2020-08-11/end-american-illusion> (Accessed 3 June 2021).
 44. Shapiro, Jeremy; and Daniel Byman. (2006) "Bridging the Transatlantic Counterterrorism Gap," *The Washington Quarterly* 29, 4: 33-50, <DOI: 10.1162/wash.2006.29.4.33>.
 45. Spiro, Herbert J. (1988) "Anti-Americanism in Western Europe," *Annals of the American Academy of Political and Social Science* 497: 120-132. Available at: <http://www.jstor.org/stable/1045765> (Accessed 28 June 2021).
 46. Türkmen, Füsün. (2010) "Anti-Americanism as a Default Ideology of Opposition: Turkey as a Case Study," *Turkish Studies* 11, 3: 329-345, <DOI: <https://doi.org/10.1080/14683849.2010.506738>>.
 47. Usherwood, Simon; and Nick Startin. (2013, January) "Euro-scepticism as a Persistent Phenomenon," *Journal of Common Market Studies* 51, 1: 1-16, <DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1468-5965.2012.02297.x>>.
 48. Walt, Stephen. (2001-02, Winter) "Beyond Bin Laden, Reshaping U.S. Foreign Policy," *International Security* 26, 3: 56-73. Available at: <http://www.jstor.org/stable/3092089> (Accessed 3 June 2021).
 49. Wike, Richard. (2020) "The New Anti-Americanism, How Worries About U.S. Dominance Gave Way to Worries About U.S. Decline," *foreignaffairs.com*. Available at: <https://www.foreignaffairs.com/articles/2020-01-08/new-anti-americanism> (Accessed 3 June 2021).